

УДК 351.777.81

DOI [https://doi.org/ 10.32840/pdu.2019.4.37](https://doi.org/10.32840/pdu.2019.4.37)**І. М. Солоннікова**аспірант кафедри публічного управління та землеустрою
Класичного приватного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

Досліджено порядок організації благоустрою населених пунктів та виділено такі його особливості: благоустрій населених пунктів забезпечують місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; здійснюється в обов'язковому порядку на всій території населеного пункту; фінансування місцевих програм з благоустрою проводиться за рахунок коштів місцевих бюджетів, за винятком тих, що перебувають у державній власності; рішення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо благоустрою є обов'язковим для виконання всіх підприємств, установ, організацій та громадян, які розміщені на цій території. Встановлено, що принциповим моментом організації благоустрою населених пунктів є приналежність об'єктів благоустрою до певної категорії, як-от: благоустрій та утримання у належному стані парків, рекреаційних зон, садів, скверів та майданчиків для дозвілля; благоустрою територій – об'єктів культурної спадщини та інших.

Встановлено, що консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, пристосування пам'яток національного значення може здійснюватися лише за наявності письмового дозволу центрального органу виконавчої влади.

Виявлено, що структуру і планування парків і садів треба визначати залежно від цільового призначення, місця розміщення, рельєфу, ґрунтових та гідрологічних умов і характеру наявних зелених насаджень, під час розміщення яких треба враховувати їх алергічні властивості. У зонах відпочинку доцільно передбачати розміщення закладів і підприємств обслуговування шляхом формування громадських центрів. Встановлено ряд обмежень щодо розміщення в рекреаційних зонах атракціонів.

Виявлено, що багато науковців вважають, що основним елементом організації благоустрою є здійснення озеленення.

Доведено важливість процесу озеленення території населеного пункту незалежно від того, до якого типу належить об'єкт благоустрою, різниця може бути лише в його інтенсивності, тому як зелені насадження міста є важливою складовою частиною міського господарства, а система зелених насаджень є найважливішим чинником у створенні найкращих екологічних, мікрокліматичних життєвих умов для мешканців міста.

Ключові слова: організація благоустрою, населений пункт, озеленення території, зелені насадження, об'єкти благоустрою.

Постановка проблеми. На цей час спостерігається збільшення кількості проблем, пов'язаних з недостатнім рівнем благоустрою території населених пунктів, які потребують негайного вирішення, зокрема щодо: забезпечення своєчасності виконання робіт із санітарного очищення території, здійснення заходів, що забезпечать належне поведження з твердими побутовими відходами, посилення боротьби зі стихійними сміттєзвалищами, проведення робіт з утримання дорож-

нього господарства тощо. Всі ці заходи мають виконуватися задля забезпечення покращення екологічної ситуації; створення комфортних умов для перебування жителів міста, їх фізичного, духовного, культурного зростання; підвищення рівня правопорядку на території громади. Для виконання цих завдань потрібно організувати процес благоустрою, який буде відповідати сучасним викликам суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексне дослідження державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів було представлено

у наукових працях О.П. Ігнатенко, який розробив концепцію стимулюючого регулювання досліджуваної сфери, запропонував підхід до проектування системи впровадження інноваційних технологій у державне регулювання цієї сфери, надав пропозиції із вдосконалення процесної моделі формування державної та місцевої політики та формування ефективної дозвільної системи [1, с. 34].

П.С. Покатаєв здійснив комплексне дослідження сфери благоустрою населених пунктів у контексті адміністративно-правового регулювання за напрямками регулювання: санітарного очищення території; поводження з побутовими відходами; зниження рівня шуму; розміщення зовнішньої реклами та малих архітектурних форм [2, с. 2].

Є.В. Пряхінін здійснено комплексне дослідження законодавчих, теоретичних і практичних проблем діяльності у сфері благоустрою населених в зазначеній сфері. Основну увагу приділено висвітленню компетенції органів публічної влади у регулюванні питань благоустрою та взаємодії між ними [3].

Є.М. Щербина також у своїх працях приділяв увагу юридичним аспектам благоустрою території, зокрема ним систематизовано нормативно-правові акти, які регулюють питання адміністративної відповідальності за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою. Досліджено особливості застосування адміністративної відповідальності за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою, що відображується у використанні органами державної влади комплексу національних та міжнародних нормативно-правових актів [5].

О.М. Соколовською досліджено житлово-комунальне господарство та його складники, правове регулювання та суб'єкти публічного управління ним. Нею надано пропозиції щодо внесення змін до структури Державного комітету України з питань будівництва та архітектури шляхом створення відділу «перепланування та переобладнання приміщень житлових будинків та нежитлових приміщень» [4].

Дослідження благоустрою населених пунктів крізь призму підвищення якості послуг комунальних підприємств водопостачання проводила й О.С. Мельникова, яка вбачала вирішення цієї проблеми крізь призму оздоровлення цих підприємств, що має містити заходи з організаційного, управлінського, фінансового характеру та формуватися за рахунок виявлення внутрішніх резервів. На її думку, головними заходами мали стати – заходи фінансового характеру, які полягали у пошуку інвестицій для реалізації програм та бізнес-планів для отримання інвестицій міжнародних фінансових установ [6].

В.М. Бородюк та Г.С. Фролова досліджували організацію благоустрою населених пунктів крізь призму соціально-економічного аспекту. На їх думку, за умов упровадження цілеспрямованої регіональної політики на облаштування населених пунктів фактор благоустрою може стати ключовим у вирішенні проблеми подолання диспропорцій у розвитку регіонів України. Формування сприятливого, комфортного середовища для життєдіяльності людей зараз стало одним із найважливіших факторів, які мають перетворити регіони України на привабливий об'єкт як для залучення кадрів, так і іноземних інвестицій [7].

Але не дивлячись на різні підходи щодо дослідження основ організації благоустрою населених пунктів, це питання й надалі залишається актуальним, особливої гостроти воно набуло із внесенням змін до територіальної організації влади та запровадження адміністративно-територіальної реформи у напрямку децентралізації управління.

Метою статті є дослідження теоретичних основ організації благоустрою населених пунктів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Порядок організації благоустрою населених пунктів закріплено у ст. 20 ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» і він має певні особливості, як-от:

– *організацію благоустрою населених пунктів забезпечують місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до наданих ним повноважень.* Так, відповідно до

п. п. 44, 56-1 ч.1 ст. 26 та п. 7 ст. 30 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить організація благоустрою населених пунктів. Крім того, сільські, селищні та міські ради повинні встановлювати: правила з питань благоустрою території населеного пункту, забезпечувати чистоту і порядок, торгівлю на ринках, вчиняти заходи щодо додержання тиші в громадських місцях, затверджувати вимоги до облаштування майданчиків для паркування транспортних засобів тощо [11]. На місцеві державні адміністрації покладено обов'язок зі здійснення державного контролю за додержанням санітарних і ветеринарних правил, збиранням, утилізацією і захороненням промислових, побутових та інших відходів, додержанням правил благоустрою (ст. 16 Закону [12]). До того ж окремими повноваженнями наділено старосту, до повноважень якого віднесено: здійснення контролю за станом благоустрою відповідного села, селища та інформування сільського, селищного, міського голову, виконавчі органи сільської, селищної, міської ради про його результати (п. 10, ч. 1, ст. 54-1 Закону [11]).

– *благоустрій здійснюється в обов'язковому порядку на всій території населеного пункту.* Так, відповідно до Типових правил благоустрою території населеного пункту, підприємства, установи й організації на власних та закріплених територіях повинні здійснювати увесь комплекс робіт, спрямованих на забезпечення та постійне підтримання чистоти і порядку, збереження зелених насаджень [15].

До того ж власник або користувач присадибної ділянки повинен забезпечувати належне утримання території загального користування, прилеглої до його присадибної ділянки [15]. Тобто має здійснювати прибирання прибудинкової території (майданчиків, садів, подвір'я, доріг, тротуарів, дворових і внутрішньоквартальних проїздів. Крім того, під час підготовки житлового фонду до експлуатації в зимовий період мають виконуватися такі роботи, як: приведення в технічно справний стан прибудинкової території із забезпеченням безперешкодного відведення атмосфер-

них і талих вод від відмостки, спусків (входів) у підвал і їх віконних приярків [16].

– *фінансування місцевих програм з благоустрою населених пунктів проводиться за рахунок коштів місцевих бюджетів, за винятком тих, що перебувають у державній власності.* Обов'язок з фінансування покладено на місцеві державні адміністрації, зокрема: фінансування підприємств, установ та організацій порядку, що представляють спільні інтереси територіальних громад, а також заходів, пов'язаних із розвитком житлово-комунального господарства, благоустроєм та шляховим будівництвом (п. 4, ст. 18 Закону [12]).

– *рішення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо благоустрою території населеного пункту є обов'язковим для виконання всіх підприємств, установ, організацій та громадян, які розміщені на цій території (ст. 20 Закону [8]).* Свідченням цього є передбачена ст. 150, 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення адміністративна відповідальність за вчинені правопорушення у вигляді порушення правил користування жилими приміщеннями, санітарного утримання місць загального користування, сходових кліток, ліфтів, під'їздів, придомових територій, порушення правил їх експлуатації, а також самовільне переобладнання та перепланування жилих будинків і жилих приміщень, чи використання їх не за призначенням; порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів [13]. До того ж у разі умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, якщо це призвело або могло призвести до неможливості експлуатації, порушення нормального функціонування таких об'єктів, що спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей або майнову шкоду у великому розмірі, особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності та у разі доведення її вини позбавлена волі на строк до трьох років (ч. 1, ст. 270-1 Кримінального кодексу України [14]).

На жаль, у чинному законодавстві не міститься норми, яка б надавала чітке визначення поняття «організація благоустрою населених пунктів».

У ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» міститься Розділ IV, який має назву «Організація благоустрою населених пунктів», в якому визначено: елементи благоустрою; поняття комплексного благоустрою; порядок забезпечення благоустрою території підприємств, установ та організацій; утримання та благоустрою прибудинкових територій багатоквартирних житлових будинків та присадибної ділянки; охорона та утримання зелених насаджень; утримання вулично-дорожньої мережі населених пунктів, споруд інженерного захисту; освітлення об'єктів благоустрою; порядок поводження з відходами; утримання майданчиків та зон для виходу домашніх тварин, тощо [8]. Тобто можна зробити висновок, що вище перелічені заходи у сукупності мають складати весь процес організації благоустрою.

Проте, відповідно до ст. 34 «Про благоустрій населених пунктів», органи місцевого самоврядування зобов'язані на власній території розробити Правила благоустрою території населеного пункту відповідно до Типових правил благоустрою території населеного пункту, в яких вони обов'язково мають визначити вимоги до [8]:

- впорядкування територій підприємств, установ та організацій;
- утримання зелених насаджень на територіях загального користування;
- утримання будівель і споруд інженерного захисту території;
- санітарного очищення території.

Також органи місцевого самоврядування мають визначити: розміри меж прилеглої до підприємств, установ та організацій території; порядок розміщення малих архітектурних форм; механізм здійснення самоврядного контролю [8].

До того ж принциповим моментом є організація благоустрою населених пунктів залежно від об'єктів благоустрою.

Так, благоустрою та утримання у належному стані парків, рекреаційних зон, садів, скверів і розташованих на їхніх територіях майданчиків для дозвілля здійснюється з обов'язковим дотриманням вимог Законів України: «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про оцінку впливу на довкілля», а також: Правил утримання зелених насаджень у насе-

них пунктах України; Правил будови і безпечної експлуатації атракціонної техніки; Правил пожежної безпеки в Україні; Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць; ДБН В.2.3-5-2017 «Вулиці та дороги населених пунктів» тощо.

Парки, парки культури та відпочинку, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, гідропарки, лісопарки, районні сади; дендрологічні, національні, меморіальні та інші; сквери; міські ліси; зони рекреації; зелені насадження в охоронних та санітарно-захисних зонах; прибережні зелені насадження; зелені насадження прибудинкової території належать до об'єктів благоустрою у сфері зеленого господарства населених пунктів (п. 3.1 Наказу [17]).

Так, структуру і планування парків і садів треба визначити залежно від цільового призначення, місця розміщення, рельєфу, ґрунтових та гідрологічних умов і характеру наявних зелених насаджень, під час розміщення яких треба враховувати їх алергічні властивості та відстані від таких насаджень до місць скупчення людей [18].

Під час формування мережі ландшафтних та рекреаційних територій населених пунктів слід виділяти: території загального користування (ділянки садово-паркового будівництва – парки, сади, сквери, бульвари, лісопарки, частково об'єкти природно-заповідного фонду); території обмеженого користування (ділянки житлової забудови, об'єктів громадського обслуговування, культурної спадщини, виробництва); території спеціального призначення (охоронювані природні території, озеленення санітарно-захисних та охоронних зон, вздовж пішохідно-транспортних мереж, коридорів, сільськогосподарських та інших територій) [19].

Крім того, під час розміщення різних типів парків потрібно враховувати загальні принципи та специфічні особливості, необхідні для їх створення, зокрема: можливість максимального використання наявної рослинності, рельєфу, водойм; забезпечення приєднання інженерних мереж до відповідних мереж населеного пункту; можливість будівництва капіталь-

них споруд в умовах даного рельєфу, ґрунтових вод; наявність транспортних сполучень або можливість їх будівництва; віддаленість від промислових підприємств та великих магістралей [18].

У зонах відпочинку доцільно передбачати розміщення закладів і підприємств обслуговування шляхом формування громадських центрів. Розміри територій з урахуванням функціонального призначення громадського центру слід приймати у % від його загальної площі, як-от: культурно-видовищних закладів – 1–2; фізкультурно-оздоровчих і спортивних споруд – 2–4; пляжів і пристроїв для відпочинку на воді – 4–8; майданчиків для відпочинку дітей – 3–6; майданчиків відпочинку та розваг дорослих – 5–7; адміністративно-господарських споруд – 4–5; зелених насаджень і квітників – до 70 [19].

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва мають розташовуватися як у межах населених пунктів, так і на позаміських територіях. Вони можуть бути як самостійними архітектурно-ландшафтними об'єктами, так і складовими частинами ансамблів палаців-музеїв, старовинних садиб, археологічних парків, містобудівних комплексів. На території парків-пам'яток садово-паркового мистецтва слід виділяти такі функціональні зони: експозиційну, рекреаційну, наукову, адміністративно-господарську. В межах території парків-пам'яток доцільно створювати альтернативні функціональні зони: культурно-історичні (заповідні), буферні (для організації рекреації й обслуговування) та охоронні [19].

Встановлено ряд обмежень щодо розміщення в рекреаційних зонах атракціонів. Так, суб'єкти господарювання, які мають намір експлуатувати атракціони, зобов'язані отримати дозвіл територіального органу з нагляду за охороною праці. Допуск атракціонів до експлуатації здійснюється у таких випадках: після монтажу; після реконструкції атракціону; на початку кожного сезону; після ремонту атракціону; після перерви в експлуатації більше ніж на 12 місяців; після проведення експертного обстеження атракціону; після заборони експлуатації посадовою особою територіального органу з нагляду за охо-

роною праці у разі виявлення дефектів та/або пошкоджень атракціонів [20].

До того ж територія атракціонів повинна утримуватись у чистоті, пішохідні доріжки, під'їзди та майданчики повинні бути замощеними або заасфальтованими. Під'їзди до будівель, у яких розміщені атракціони, та до атракціонів, розташованих просто неба повинні постійно утримуватись чистими та вільними [20].

Важливим моментом організації благоустрою у зонах відпочинку є дотримання заходів з пожежної безпеки під час здійснення видовищних вистав. Так, у разі необхідності проведення спеціальних вогневих ефектів на відкритих майданчиках відповідальним постановником повинні бути опрацьовані й здійснені заходи щодо запобігання пожежам. Усі горючі декорації, сценічне оформлення, драпірування на сценах мають бути важкозаймистими або обробленими вогнезахисними засобами. Дерев'яні конструкції сценічної коробки повинні бути оброблені вогнезахисними засобами, що забезпечують I групу вогнезахисної ефективності [21].

Обов'язково на території курортів, у місцях масового скупчення і відвідування громадян (парки, сквери, торгово-розважальні комплекси) повинні влаштовуватись громадські вбиральні з розрахунку 1 санітарно-технічний прилад на 500 осіб. На цих територіях забороняється будівництво громадських вбиралень, каналізованих на вигріб [22].

Є певні особливості з організації благоустрою територій – об'єктів культурної спадщини, що здійснюється на підставі: ЗУ «Про охорону культурної спадщини»; Постанов Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць»; «Про затвердження Списку історичних населених місць України»; «Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини»; Правил пожежної безпеки в Україні; ДБН Б.2.2-5:2011 «Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій»; ДБН 360-92** «Містобудування.

Планування та забудова міських і сільських поселень»; ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 «Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування».

Для організації благоустрою територій – об'єктів культурної спадщини обов'язково має розроблятися науково-проектна документація щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування і застосування як для окремих пам'яток, так і для їх груп, комплексів, ансамблів, містобудівних утворень [26].

Зони охорони пам'яток архітектури та містобудування визначаються на основі натурних досліджень території, детального аналізу історичних, іконографічних і картографічних матеріалів щодо розвитку планувальної структури та ролі пам'яток у довкіллі, з максимальним використанням матеріалів здійснених раніше досліджень і обстежень, зокрема історико-архітектурного опорного плану. Під час розроблення науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування проводяться такі дослідження [26]:

- аналіз природної основи території щодо визначення особливостей рельєфу, гідрографії, видів рослинності;

- історико-містобудівний аналіз щодо визначення історичного розвитку планування і забудови;

- натурні дослідження середовища щодо визначення просторової побудови, поверховості забудови, її стильових ознак, кольорового вирішення, впорядження, дисгармонійних будівель та споруд;

- аналіз об'єктів культурної спадщини та наявної забудови, розташованих на прилеглих до пам'яток територіях;

- аналіз видового розкриття пам'яток та визначення їх композиційної ролі [26].

Так, під час організації благоустрою територій – об'єктів культурної спадщини заборонено здійснювати знесення, зміну, переміщення пам'яток та їх частин на інші місця (ст. 22 Закону [23]).

Забороняється змінювати призначення пам'ятки, її частин та елементів, робити

написи, позначки на ній, на її території та в її охоронній зоні без дозволу відповідного органу охорони культурної спадщини. Розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон їх охорони, історичних ареалів населених місць здійснюється лише на підставі дозволу, що видається центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини. Розміщення реклами на об'єктах всесвітньої спадщини забороняється (ст. 24 Закону [23]).

Консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, пристосування пам'яток національного значення здійснюються також лише за наявності письмового дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини на підставі погодженої з ним науково-проектної документації, а стосовно пам'яток місцевого значення – за наявності письмового дозволу органу виконавчої влади обласних, міських державних адміністрацій (ст. 26 Закону [23]). До того ж навіть вимоги органів протипожежної, санітарної, екологічної охорони та інших органів щодо умов утримання та використання пам'яток не можуть призводити до їх змін та не повинні погіршувати їх естетичну, історичну, мистецьку, наукову чи художню цінність (ст. 28 Закону [23]).

Законодавство встановлює вимоги щодо здійснення благоустрою історичних ареалів (найбільш освоєна в минулому і добре збережена частина території населеного місця, що відрізняється від інших (менш освоєних або погано збережених частин населеного місця) традиційним характером середовища і значною кількістю об'єктів культурної спадщини,) (п. 6 Постанови [24]). Взагалі збереження традиційного характеру середовища історичних ареалів, охорона і раціональне використання розташованих у їх межах нерухомих об'єктів культурної спадщини, збереження її містоформуючої ролі – є пріоритетним напрямом містобудівної діяльності в межах історичних ареалів (п. 7 Постанови [24]).

В охоронних зонах має здійснюватися реставрація та реабілітація пам'яток, забезпечуватися охорона традиційного

характеру середовища, усуватися споруди та насадження, які порушують традиційний його характер (п. 14 Постанови [24]). У зонах регулювання забудови може здійснюватися реконструкція будівель і споруд. Ступінь реконструкції визначається цінністю наявних об'єктів культурної спадщини, розташуванням зони в історичному ареалі, особливостями об'ємно-просторового устрою історичного населеного місця. В зоні регулювання забудови мають бути збережені цінні історичні розпланування і забудова, здійснюватися озеленення та упорядження (п. 15 Постанови [24]).

Крім того, для використання пам'яток культурної спадщини обов'язковою вимогою є укладення охоронних договорів. У такому договорі обов'язково мають бути визначені: особливості режиму використання пам'ятки, види і терміни виконання реставраційних, консерваційних, ремонтних робіт, робіт з упорядження її території, інших пам'яткоохоронних заходів (п.5 Постанови [25]). До такого договору обов'язково мають додаватися такі документи: акт технічного стану пам'ятки на момент укладення охоронного договору; опис культурних цінностей і предметів, які належать до пам'ятки, знаходяться на її території чи пов'язані з нею і становлять історичну, наукову, художню цінність, з визначенням місця і умов зберігання та використання; план поверхів пам'яток-будівель і споруд; план інженерних комунікацій та зовнішніх; генеральний план земельної ділянки, на якій розташована ця пам'ятка (у масштабі 1:50, 1:100, 1:500, 1:1000 або 1:2000) та її паспорт (п.6 Постанови [25]).

Але багато науковців вважають, що основним елементом організації благоустрою є здійснення озеленення, зокрема В.І. Шпара та А.В. Клименко вбачають здійснення інтенсивного озеленення багатоповерхових споруд. На думку авторів, «підвищення рівня ефективності озеленення знизить тиск антропогенного впливу й впливу життєдіяльності людини на середовище перебування» [9]. А.В. Клименко здійснено порівняльний аналіз якості озеленення мікрорайонів та дворів різних років забудови міста Києва. Запорукою успіху в озелененні житлових тери-

торій, на її думку, є розроблення системи підбору асортименту рослин для кожної ділянки об'єкта внутрішньоквартального озеленення. Частка озеленення має становити не менше 40–70% від площі двору, а майданчики відпочинку мають бути створені у вигляді невеличкого скверика з доріжками, квітами, деревами та кущами [10, с. 43].

І з цим можна погодитися, бо зелені насадження міста – це важлива складова частина міського господарства, а система зелених насаджень є одним з найважливіших чинників у створенні найкращих екологічних, мікрокліматичних, санітарно-гігієнічних життєвих умов для мешканців міста. Система зелених насаджень міста займає важливе місце у вирішенні питань охорони і поліпшення стану довкілля, виконує комплексну роль оздоровчих, рекреаційних, захисних функцій, виступає стабілізатором екологічної рівноваги, природним біофільтром повітря, води і ґрунтів, які акумулюють техногенні викиди та є невід'ємною частиною формування сучасного культурного ландшафту міста [27].

Проте, незважаючи на важливість озеленення населених пунктів, спостерігаються негативні тенденції щодо зменшення загальної площі зелених насаджень усіх видів у межах населених пунктів України. Станом на 01.01.2017 р. ця площа становить 81 тис. гектарів у порівняно з січнем 2015 р. Але загальна кількість підприємств зеленого господарства, що здійснюють діяльність з утримання зелених насаджень, на кінець 2016 р. становила 580 одиниць, що більше ніж у 2014 р. на 12 одиниць [2, с. 146].

Отже, процес озеленення території населеного пункту, зокрема збільшення зелених насаджень, сприятиме не тільки покращенню естетичного вигляду території, але й поліпшенню стану навколишнього природного середовища та як наслідок, підвищенню стану здоров'я громадян. Тому беззаперечно озеленення має займати ключову позицію з організації благоустрою території незалежно від того, до якого типу належить об'єкт благоустрою, різниця може бути лише в його інтенсивності.

Висновки. Досліджено порядок організації благоустрою населених пунктів та виділено його особливості та встановлено, що принциповим моментом організації благоустрою населених пунктів є належність об'єктів благоустрою до певної категорії, як-от: благоустрій та утримання у належному стані парків, рекреаційних зон, садів, скверів та майданчиків для дозвілля; благоустрою територій – об'єктів культурної спадщини та інших.

Виявлено, що структуру і планування парків і садів треба визначати залежно від цільового призначення, місця розміщення, рельєфу, ґрунтових та гідрологічних умов і характеру наявних зелених насаджень, під час розміщення яких треба враховувати їх алергічні властивості. У зонах відпочинку доцільно передбачати розміщення закладів і підприємств обслуговування шляхом формування громадських центрів. Встановлено ряд обмежень щодо розміщення в рекреаційних зонах атракціонів.

Виявлено, що багато науковців вважають, що основним елементом організації благоустрою є здійснення озеленення. Доведено важливість процесу озеленення території населеного пункту незалежно від того, до якого типу належить об'єкт благоустрою (різниця може бути лише в його інтенсивності), тому як зелені насадження міста є важливою складовою частиною міського господарства, а система зелених насаджень є найважливішим чинником у створенні найкращих екологічних, мікрокліматичних життєвих умов для мешканців міста.

Список використаної літератури:

1. Ігнатенко О.П. Державне регулювання сфери благоустрою населених пунктів: автореф. дис... док. наук держ. упр. : 25.00.02 – механізми державного управління: Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2016. 36 с.
2. Покатаєв П.С. Регулювання сфери благоустрою населених пунктів : адміністративно-правовий аспект : монографія. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. 430 с.
3. Пряхін Є.В. Адміністративно-правове регулювання і забезпечення дотримання правил благоустрою населених пунктів в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Ленінград, 2007. 19 с.
4. Соколовська О.М. Адміністративна відповідальність за правопорушення в галузі житлово-комунального господарства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2011. 18 с.
5. Щербина Є.М. Нормативно-правове регулювання адміністративної відповідальності за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 305–312. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_1_44.
6. Мельникова О.С. Проблеми благоустрою та водопостачання – стримуючі фактори у розвитку житлово-комунального господарства. *Економіка промисловості*. 2011. № 4. С. 334–343. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2011_4_50.
7. Бородюк В.М., Фролова Г.С. Соціально-економічний аспект благоустрою населених пунктів: *Економіка промисловості*. 2010. № 4. С. 216–221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2010_4_37.
8. Про благоустрій населених пунктів: Закон від 6 вересня 2005 р., N 2807-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2807-15/page2>.
9. Шпара В.І. Проектування інтенсивного озеленення та благоустрою в умовах висотної ущільненої забудови. *Містобудування та територіальне планування*. 2012. Вип. 46. С. 655–660. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2012_46_93.
10. Клименко А.В. Моніторинг стану благоустрою та озеленення міста Києва: *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Вип. 27(3). С. 41–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2017_27.
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print1509793287>.
12. Про місцеві державні адміністрації : Закон від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/print1329896557051809>.

14. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1482410985679014>.
15. Про затвердження Типових правил благоустрою території населеного пункту : Наказ від 27 листопада 2017 р. № 310 / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1529-17>.
16. Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій : Наказ від 17 травня 2005 р. № 76 / Державний комітет України з питань житлово-комунального господарства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-05>.
17. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України : Наказ від 10 квітня 2006 р. № 105 / Міністерство будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06/print>.
18. ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій території: Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій : Наказ від 28 жовтня 2011 р. № 259 / Мінрегіон України. URL: http://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_b_2_2_5_2011/1-1-0-1033.
19. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування і забудова територій: Наказ від 26.04.2019 р. № 104 / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_2_2_12/1-1-0-1802#load
20. Про затвердження Правил будови і безпечної експлуатації атракціонної техніки: Наказ від 01.03.2006 р. № 110 / Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0405-06>.
21. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: Наказ від 30.12.2014 р. № 1417: Міністерство внутрішніх справ України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>.
22. Про затвердження Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць : Наказ від 17 березня 2011 р., № 145 / Міністерство охорони здоров'я України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11>.
23. Про охорону культурної спадщини: Закон від 8 червня 2000 р. № 1805-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.
24. Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць: Постанова від 13 березня 2002 р. № 318 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-2002-%D0%BF>.
25. Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини: Постанова від 28 грудня 2001 р. № 1768 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-2001-%D0%BF>
26. ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування: Наказ від 24.06.2016 р. № 178 / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <http://ndpi.com.ua/articles/28.pdf>.
27. Тернопіль: Схема озеленення міста: Пояснювальна записка. Київ. 2017. URL: https://tmrada.gov.ua/files/Rishennia_sesiii/PZ-shema-OZ-Ternopil-0418

Solonnikova I. Organization of the good devicesettlements: theoretical and applied aspects

The order of organization of settlements improvement is investigated and its peculiarities are distinguished: the improvement of settlements is ensured by local executive authorities and local self-government bodies; carried out without fail in the whole territory of the settlement; financing of local improvement programs is carried out at the expense of local budgets, with the exception of state-owned ones; local government and local government decisions on landscaping are mandatory for all businesses, institutions, organizations and citizens located in the territory. It is established that the basic point of organizing the improvement of settlements is the belonging of the objects of improvement to a certain category, such as: improvement and maintenance of the proper condition of parks, recreational zones, gardens, squares and recreational areas; improvement of territories – objects of cultural heritage and others.

It is established that conservation, restoration, rehabilitation, museum design, repair, adaptation of monuments of national importance may be carried out only with the written permission of the central executive authority.

It is revealed that the structure and planning of parks and gardens should be determined depending on the purpose, location, terrain, soil and hydrological conditions and the nature of the available green spaces, during which they should take into account their allergic properties. In recreation areas, it is advisable to provide accommodation and service establishments by setting up community centers. There are a number of restrictions on the location of recreational areas of attractions. It has been found that many scientists believe that the main element of the organization of landscaping – is the implementation of landscaping.

The importance of the process of greening the territory of a settlement regardless of the type of landscaping is proved, the difference can be only in its intensity, because green spaces of the city are an important part of the urban economy, and the system of green plantings is the most important factor in creating the best environmental, microclimatic living conditions for city dwellers.

Key words: *landscaping, settlement, landscaping, green spaces, landscaping.*